

УДК 338.48-6-2-57(477):338.486.41

Мальська Марта Пилипівна,
доктор економічних наук, професор

Бордун Ореста Юріївна,
кандидат географічних наук, доцент

Лесик Ірина Йосипівна

Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів, Україна, e-
mail: malskym@ukr.net

Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів, Україна, e-
mail: obordun@ukr.net

Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів, Україна, e-
mail: lesuk.ir@ukr.net

ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНА ОЦІНКА ДЕРЕВ'ЯНОЇ ЦЕРКВИ СВЯТОЇ ТРІЙЦІ МІСТА ЛЬВОВА

Мета. Метою наукового дослідження є проведення туристично-рекреаційної оцінки Свято-Троїцької церкви міста Львова – сакральної пам'ятки дерев'яної архітектури XVII ст. для привернення широкого кола зацікавлених осіб.

Методика. Методика дослідження базується на аналізі 10 основних критеріїв оцінки туристично-рекреаційного потенціалу об'єкту за 10 бальною шкалою. Основними елементами аналізу є атрактивність церкви з точки зору архітектури, внутрішнього інтер'єру, історичної та культурної цінності для виховання наступних поколінь, автентичного розміщення та транспортної доступності для організації туристичних потоків. Сума балів по всіх критеріях дає дослідникам можливість порівняти даний об'єкт дослідження з подібними видами.

Результати. В результаті ґрунтовного аналізу 10 чинників атрактивності дерев'яної церкви Святої Трійці, отримали сумарний бал дуже високий – 71, що безумовно свідчить про її вагомий роль в розвитку туристичних потоків Львова в майбутньому. Особливо актуально до 2020 року провести ряд заходів щодо спрямування туристів до цього об'єкту. Адже, Стратегія розвитку туризму міста Львова передбачає перерозподіл туристичних потоків з центру міста до нових DESTINATION. Саме Сихівський район міста Львова, що є найбільш густонаселеним районом, на жаль не має жодного музею і дуже рідко відвідується туристами.

Наукова новизна. Проведений комплексний туристично-рекреаційний аналіз дерев'яної сакральної пам'ятки – церкви Святої Трійці – є першою спробою такого виду оцінки, хоч цей храм був під пильною увагою мистецтвознавців і істориків впродовж усього періоду існування.

Практична значимість Висновки наукового дослідження, проведеного в руслі Стратегії перерозподілу туристичних потоків міста Львова, повинні стати директивною для створення сприятливих умов відвідування храму Святої Трійці впродовж дня, а також внесення об'єкту до найновіших туристичних путівників та довідників по Львову.

Ключові слова: історико-культурні об'єкти, дерев'яна архітектура, сакральна спадщина, туристично-рекреаційна оцінка.

УДК 338.48-6-2-57(477):338.486.41

Мальская Марта Филиповна,
доктор экономических наук, профессор

Бордун Ореста Юриевна,
кандидат географических наук, доцент

Львовский национальный университет
имени Ивана Франко, г. Львов, Украина,
e-mail: malskym@ukr.net

Львовский национальный университет
имени Ивана Франко, г. Львов, Украина,
e-mail: obordun@ukr.net

Лесук Ирина Йосифовна

Львовский национальный университет
имени Ивана Франко, г. Львов, Украина,
e-mail: lesuk.ir@ukr.net

ТУРИСТИЧЕСКИ-РЕКРЕАЦИОННАЯ ОЦЕНКА ДЕРЕВЯННОЙ ЦЕРКВИ СВЯТОЙ ТРОИЦЫ ГОРОДА ЛЬВОВА

Цель Целью научного исследования является проведение туристически-рекреационной оценки Свято-троицкой церкви города Львова - сакральной достопримечательности деревянной архитектуры XVII ст. для привлечения широкого круга заинтересованных лиц.

Методика. Методика исследования базируется на анализе 10 основных критериев оценки туристически-рекреационного потенциала объекта по 10 бальной шкале. Основными элементами анализа являются аттракционность церкви с точки зрения архитектуры, внутреннего интерьера, исторической и культурной ценности для воспитания следующих поколений, аутентичного размещения и транспортной доступности для организации туристических потоков. Сумма баллов по всем критериям дает исследователям возможность сравнить данный объект исследования с подобными видами.

Результаты. В результате основательного анализа 10 факторов аттрактивности деревянной церкви Святой Троицы, получили суммарный балл очень высокий - 71, что безусловно свидетельствует о ее весомой роли в развитии туристических потоков Львова в будущем. Особенно актуально до 2020 года провести ряд мероприятий относительно устремления туристов к этому объекту. Ведь, Стратегия развития туризма города Львова предусматривает перераспределение туристических потоков с центра города до новых дестинаций. Именно Сиховский район города Львова, который является наиболее густонаселенным районом, к сожалению не имеет ни одного музея и очень редко посещается туристами.

Научная новизна. Проведенный комплексный туристически-рекреационный анализ деревянной сакральной достопримечательности - церкви Святой Троицы - является первой попыткой такого вида оценки, хоть этот храм был под пристальным вниманием искусствоведов и историков на протяжении всего периода существования.

Выводы. Выводы научного исследования, проведенного в русле Стратегии перераспределения туристических потоков города Львова, должны стать директивой для создания благоприятных условий посещения храма Святой Троицы на протяжении дня, а также внесение объекта к новейшим туристическим путеводителям и справочникам по Львову.

Ключевые слова: историко-культурные объекты, деревянная архитектура, сакральное наследие, туристически-рекреационная оценка.

УДК 338.48-6-2-57(477):338.486.41

Marta Malska Pylypivna
Doctor of Economics Sciences, Professor
Bordun Oresta Yuriyivna,
Candidate of Geography Sciences, Associate
Professor
Lesyk Iryna Yosypivna

Lviv Ivan Franko National University, Lviv,
Ukraine, e-mail: malskym@ukr.net
Lviv Ivan Franko National University, Lviv,
Ukraine, e-mail: obordun@ukr.net
Lviv Ivan Franko National University, Lviv,
Ukraine, e-mail: lesuk.ir@ukr.net

**TOURIST RECREATIONAL EVALUATION OF HOLY TRINITY WOOD
CHURCH IN LVIV CITY**

The aim. The aim of the scientific research is to carry out the tourist recreational evaluation of Holy Trinity church in Lviv, the sacral monument of wooden architecture of the 18th century, with the aim to attract a number of interested people.

The research. The research methodology is based on the analysis of 10 main evaluation criteria of the object tourist recreational potential on a scale of 10. The main elements of the analysis are the attractiveness of the church from the architectural point of view, the interior, historical and cultural value as an example for future generations, authentic location and the access of transport in order to organize the tourist flows. The total score by all the criteria gives a chance to the researches to compare a certain object of study with the same kinds of churches.

As a result. As a result of close analysis of 10 attractiveness factors of Holy Trinity wooden church the high total score has been obtained. It definitely shows its important role in the development of tourist flows in Lviv in the future. It is important to highlight that the strategy of Lviv tourism development is oriented on redistribution of tourist flows from the city centre to the new destinations. Syhiv district of Lviv, in particular, which is considered to be densely populated region, hasn't got any museum and is rarely visited by any tourists, unfortunately.

Scientific novelty. Despite the fact that this temple has been under close attention of art critics and historians for the whole time of its existence, the complex analysis of sacral wooden church of Holy Trinity, which has been conducted, is the first attempt of this kind of evaluation.

The conclusions. The conclusions of the scientific research, conducted in the strategy of tourist flows redistribution in Lviv, should become a directive to create favorable conditions to visit the temple of Holy Trinity during the day and also should be added to the newest guidebooks and directories of Lviv.

Key words: historical and cultural objects, wooden architecture, sacral heritage, tourist recreational evaluation.

Постановка проблеми. Історико-культурні об'єкти можуть бути визначальними при формуванні туристичних потоків та забезпечувати значні доходи від плати за їх огляд. За даними статистики ВТО, історичні та культурні об'єкти є основним джерелом прибутку в країнах Європи, де їх добре впорядковують, реставрують і забезпечують доступ для огляду. В Україні взято під охорону 70 тис. пам'яток історії та культури, які мають суспільно-виховне значення, становлять пізнавальний інтерес і можуть використовуватися у туристичній діяльності. Важливою складовою історико-культурних ресурсів вважається дерев'яна сакральна архітектура. Цінність збережених пам'яток цього типу є надзвичайно висока, оскільки вони значно піддаються знищенню, особливо об'єкти з віком понад 300 років. Дерев'яних церков цього періоду в Україні зі збереженим малюванням стін налічується кілька, широко відомими є дві церкви Св. Юра і Воздвиження Чесного Хреста в Дрогобичі. Декілька таких церков збереглося і на Львівщині. Серед Св. Духа в Потеличі, Св. Миколи в Дмитровичах Мостиського району з живописом, що його виконав 1698 року вишенський маляр Федор, та зовсім недавно відреставрований живопис XVIII ст. у Введенській церкві села Вислобоки Кам'яно-Бузького району. Окремим зразком дерев'яної архітектури XVII ст. є церква Пресвятої Трійці на сихівському передмісті Львова. На жаль, церква використовується для богослужінь невеличкої греко-католицької

віруючої громади, а решту часу стоїть замкнена і не доступна для огляду туристів та паломників.

Методика дослідження. Бальна система оцінок на практиці застосовується досить широко. Особливо у тих випадках, коли будь-яке явище не піддається точному виміру, але є потреба хоча б у приблизній його оцінці. Сутність бального підходу оцінки історико-культурних ресурсів полягає в тому, що оціночні шкали побудовані на подальшій структуризації видових компонентів у відповідності з туристично-рекреаційною важливістю явищ [4].

Останні дослідження. Перші дослідження сакральної архітектури Галичини здійснили мандрівники, художники XVII-XVIII ст. у гравюрах та рисунках зафіксувавши окремі церкви цього періоду. Завдяки В. Січинському ми маємо загальне уявлення про об'ємно-планувальні вирішення сакральних об'єктів цього періоду [5, с.22-27], зокрема об'єкту дослідження – церкви Святої Трійці. За останні десять років вийшла низка «енциклопедій», «монографій», «історико-архітектурних нарисів», які написані без належних вимог до цього типу видань, не розкривають важливих аспектів української сакральної архітектури, не пов'язані з генезою та формуванням певних типів шкіл. Винятково ґрунтовним в тому відношенні є словник-довідник Я.Тараса: «Українська сакральна дерев'яна архітектура», де ми знаходимо повну характеристику важливих критеріїв для характеристики дерев'яної сакральної архітектури [6].

Виклад основного матеріалу: При оцінці туристичного потенціалу об'єкта одним з важливих показників є транспортна доступність пам'ятки. Чим більше різноманітних видів шляхів її забезпечують, тим вищий оціночний показник. Дерев'яна церква Святої Трійці розташовується недалеко від залізничної станції Сихів, що забезпечує під'їзд до неї туристів з інших міст. Трамвайна та автобусна лінія забезпечує безперебійне сполучення з іншими частинами Львова. Тому бальний показник транспортної доступності має максимально можливий бал – 10 (див.табл 1.) Розташування церкви на Сихівському передмісті далеко від туристичних потоків, що в основному пролягають центральними вулицями Львова, не мотивує звичайних перехожих туристів до відвідування чудом вцілілої невеликої дерев'яної церкви, тому бальна оцінка розташування пам'ятки відносно основного туристичного центру рівна 6-ти балів (див табл. 1.) та рис. 1. Церква розташована на підвищенні в рельєфі та добре проглядається зі всіх сторін, оточена вічнозеленими туями та добре упорядкованим подвір'ям. Багатоповерхівки не заступають виду на церкву, тому можна оцінити архітектурно-ландшафтну відповідність найвищим балом (див.рис.2.). Церква Святої Трійці не міняла місця розташування впродовж всієї своєї історії. За останніми даними, знайденими в архівах міста Кракова, церкву спорудили мешканці села Сихів 1600 р., а не 1654 р., як вважали раніше. У 1870-х рр. до церкви був прибудований притвор, а також підведені підвалини [2]. Єдиним негативним моментом стала її реставрація проведена у 1932 р. з частковим порушенням автентики

(розібрана дзвіниця над бабинцем) [3], тому бальна оцінка автентичності зменшилась до 8-ми (див.табл.1.).

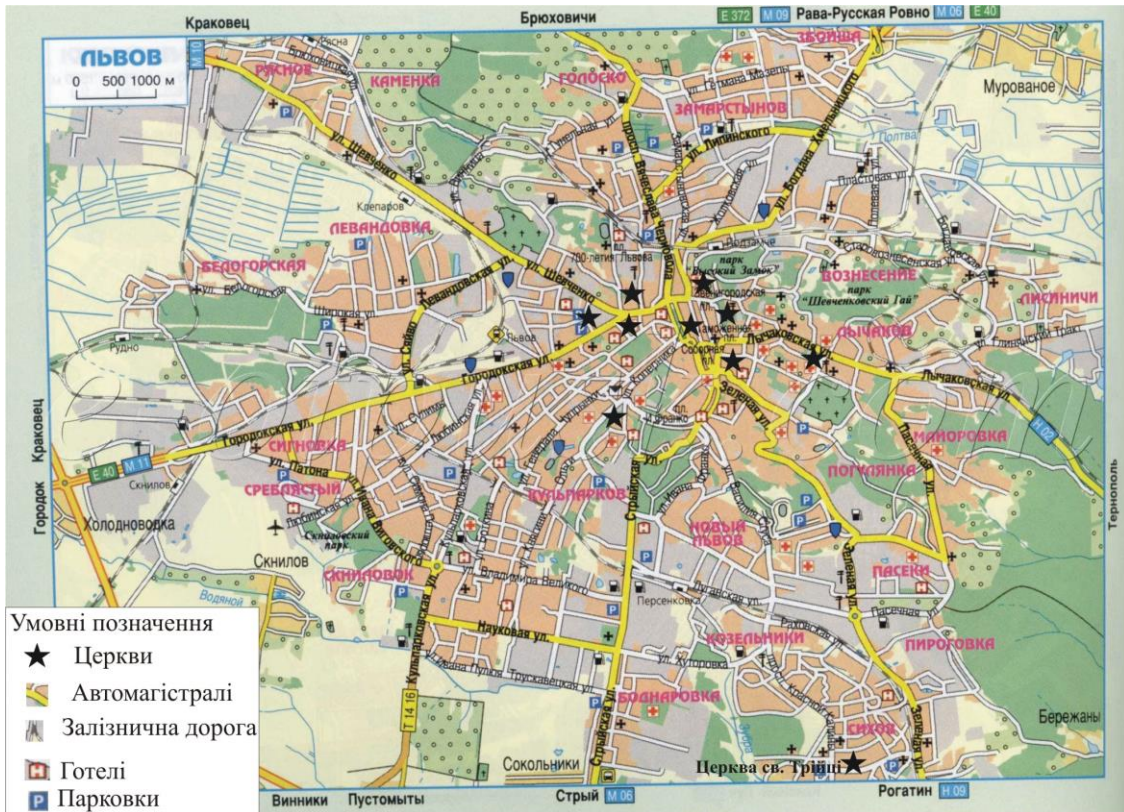

Рис. 1. План-схема розташування дерев'яної церкви Святої Трійці

Рис. 2. Церква Святої Трійці міста Львова (фото Бордун О.Ю.)

Будучи типовим зразком архітектури XVII ст., сихівський храм має будову однавову, тридільну будову, з однією банею [6] . Дзвіниця надійно схована була під банею, що зустрічалось дуже рідко в дерев'яній

архітектурі того часу і на сьогоднішній день не збереглася на жаль. Тільки на рисунках В.Січинського ми можемо побачити її наявність (див. рис.3.).

Табл.1.
Бальна оцінка туристично-рекреаційного потенціалу церкви Святої Трійці

№ п/п	Критерій	Бальна оцінка
1	Транспортна доступність	10
2	Розташування по відношенню до туристичних потоків	6
3	Відповідність ландшафту	10
4	Автентичність	8
5	Оригінальність архітектурної розробки	10
6	Відповідність архітектурному стилю своєї епохи	10
7	Внутрішній інтер'єр	10
8	Іконостас	5
9	Промоція	0
10	Доступність для огляду	2
	Всього	71

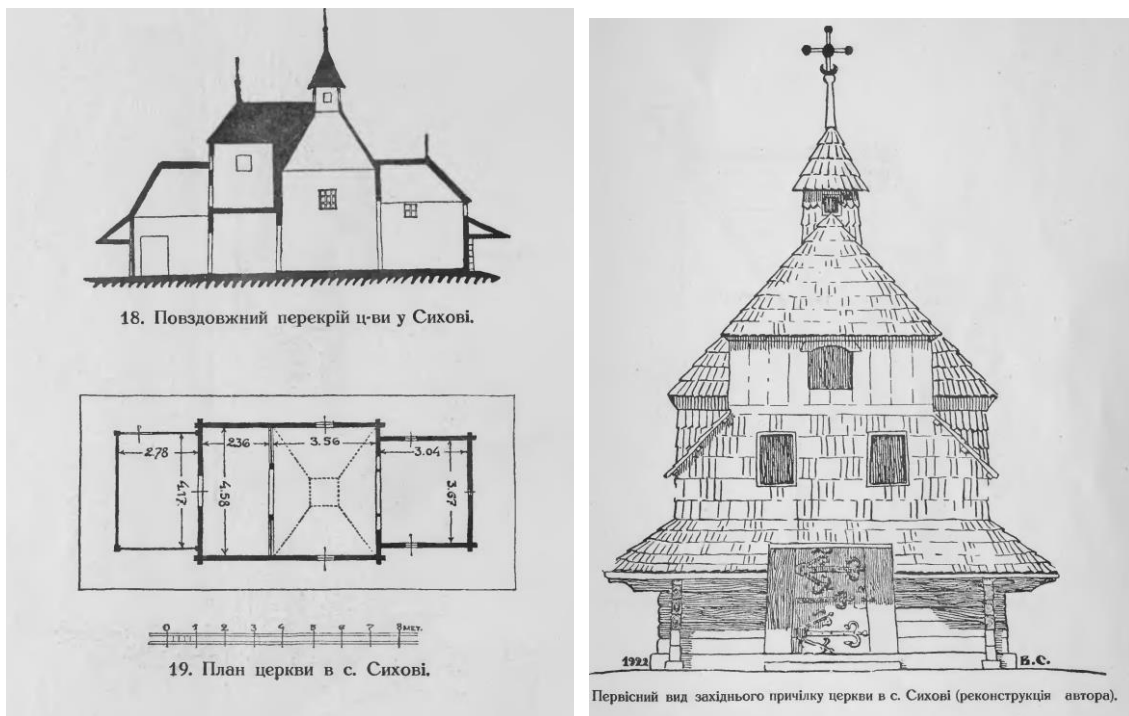

Рис.3. Первісний вигляд церкви на Сихові [5, с.26-27]

Настінні розписи храму, що носять відбиток буремного часу боротьби українського народу за незалежну та самостійну державу під проводом Богдана Хмельницького, мають особливу мистецьку цінність. У рослинний орнамент вписано зображення трьох святих воїнів: Теодора Тиранського, Юрія і Димитрія. Такий добір героїв стінопису відповідає героїчній обстановці часу, в якому його створено [1, с.242]. Воїни одягнені в панцири і плащі-гіматони. У правій руці-щити, у лівій списи (див. рис.4.).

Рис. 4. Розписи дерев'яних стін датовані 1683 року (фото Бордун О.Ю.)

Вище воїнів, на північній стіні, є сцени із Старого Заповіту: «Спасіння Нова з черева кита» (рис.2.), «Гостина в домі Авраама» та «Старозавітна Трійця». Над ними, на північній частині бані, зображені «Страсті Христові». Всі композиції багатофігурні. На південній стіні, крім воїнів і святого, зображено «Воздвиження Чесного Хреста» та подружжя ктиторів навколішках перед святителем (зліва від вікна). Біля цієї сцени у нижньому правому кутку позначено рік виконання живопису за допомогою церковнослов'янської кириличної системи запису літочислення, які розшифровуються як – «1683 рік» [2, с.243].

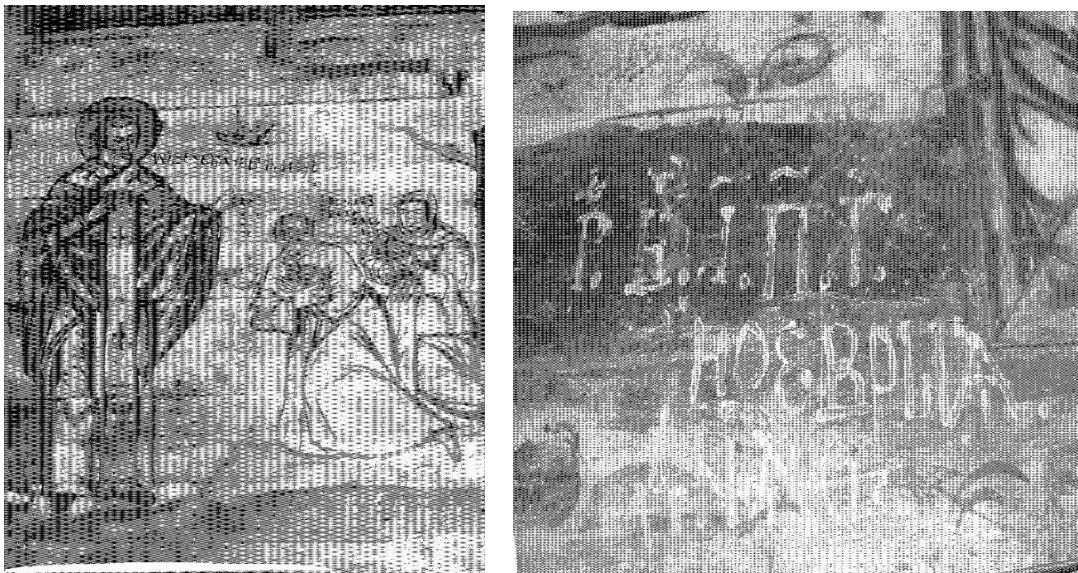

Рис. 5. Основний датований розпис південної стіни церкви Святої Трійці (фото Бордун О.Ю.)

Вище – «Страшний суд». Західна частина стіни відтворює Страшний суд. На східній частині бані залишки композиції «Розп'яття з при стоячими». Праворуч від Ісуса Христа – Іван Хреститель, ліворуч –

Богородиця і Марія Магдалина. Досконале завершення композиції – Ісус Пантократор у ліхтарі бані (див. рис.6.)

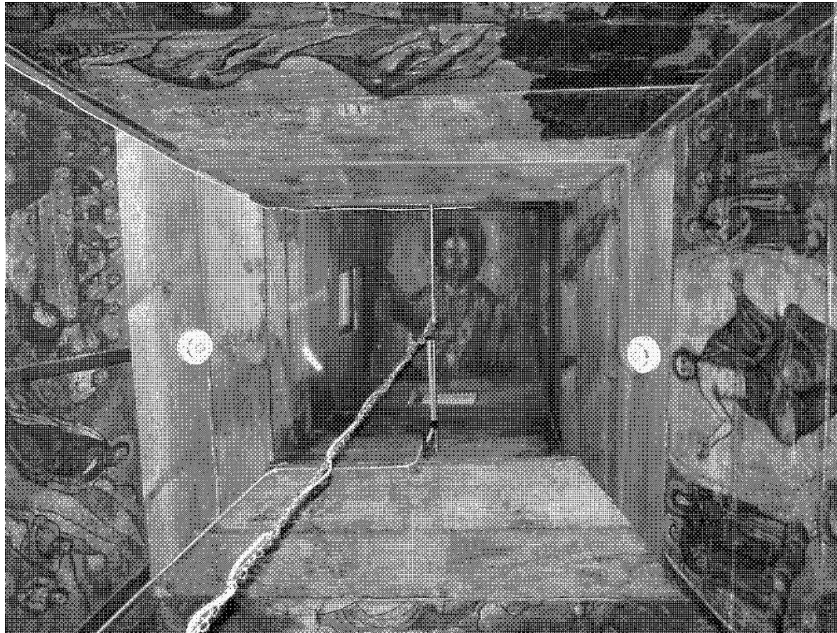

Рис. 6. Ліхтар бані у церкві Святої Трійці (фото Бордун О.Ю.)

Висновки. Дерев'яну церкву Святої Трійці завжди високо оцінювали науковці та мистецтвознавці. Вона має вагому історичну, наукову та мистецьку цінність. В 1974 році церкву Пресвятої Трійці було передано Львівській картинній галереї, у ній мали намір відкрити музей, перевезти її на територію Львівського музею народної архітектури та побуту [7, с.145]. У зв'язку з цим львівські реставратори провели дослідження як самої архітектури, так і настінних розписів, склали проектну документацію для повної реставрації храму. На превеликий жаль, більше зробити не вдалося.

У 1990 р. храм було повернуто громаді віруючих. Своїм коштом люди перекрыли дах гонтою, упорядкували територію. Реставратори знову повернулися до перерваної роботи. За короткий час їм вдалося реставрувати живопис на двох краях намету, а решта творів унікального українського стінопису чекає свого часу.

Сьогодні церква із таким великим туристичним потенціалом стоїть фактично зачинена більшість часу, тільки на незначний період дня під час богослужінь її відкривають. Такий стан речей є неприпустимий і потребує втручання органів самоврядування, що повинні забезпечити цьому унікальному об'єкту сакральної народної архітектури охорону і виділення фінансування для музейного працівника, що проводить би екскурсії і наглядає за церквою впродовж дня.

Широке коло відвідувачів може забезпечити тільки популяризація об'єкту за допомогою радіо, телебачення і друкованих видань. Дана наукова розробка дасть основу для публічної дискусії і в майбутньому може бути доповнена новими критеріями оцінки.

Список використаних джерел:

1. Вуйцик В. Leopolitana. Т.2. – Львів: ВНТЛ - Класика, 2000.- 704с.
2. Греко-католицька парафія села Сихів. ЦДІАЛО ф.146, опис 13, справа 12012-12014
3. Драган М. Знівечення церкви в Сихові. Львів, газета «Діло» – 1933, с.5
4. Кравців В.С., Гринів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Наукове видання. - Львів: НАН України. - ІРД НАН України. - 1999. - 78 с.
5. Січинський В. Дерев'яні дзвіниці і церкви Галицької України XVI- XIX. - Жовква: Видання монастиря василіян – 1925, 132с.
6. Тарас Я. «Українська сакральна дерев'яна архітектура словник-довідник», Львів, Національна Академія наук України, Інститут народознавства, 2006. 521 с
7. Храми Львова. Фотоальбом. Астрон. – 175с.

Список использованных источников:

1. Вуйцык В. Leopolitana. Т.2. – Львов: ВНТЛ - Классика, 2000.- 704с.
2. Греко-католицькая парафія села Сыхов. ЦДІАЛО ф.146, опис 13, дело 12012-12014
3. Драган М. Обезображение церкви на Сыхове. Львов, газета «Дело» – 1933, с.5
4. Кравцив В.С., Грынив Л.С., Копач М.В., Кузык С.П. Науково-методические принципы реформирования рекреационной сферы. Научное издание. - Львов: НАН Украины. - ИРИ НАН Украины. - 1999. - 78 с.
5. Сичинский В. Деревянные дзвоницы и церкви Галицкой Украины XVI- XIX. - Жовква: Издательство Видання монастиря василіян – 1925, 132с.
6. Тарас Я. «Украинская сакральная деревянная архитектура: словарь-справочник». Львов, НАН Украины, Институт народознавства, 2006. - 521 с.
7. Храмы Львова. Фотоальбом. Астрон. – 175с.

References:

1. Vuytsyk V. Leopolitana. Т.2. – L'viv: VNTL - Klasyka, 2000.- 704s.
2. Hreko-katolyts'ka parafiya sela Sykhiv. TsDIALO f.146, opys 13, sprava 12012-12014
3. Drahan M. Znivechennya tserkvy v Sykhovi. L'viv, hazeta «Dilo» – 1933, s.5
4. Kravtsiv V.S., Hryniv L.S., Kopach M.V., Kuzyk S.P. Naukovo-metodychni zasady reformuvannya rekreatsinyoi sfery. Naukove vydannya. - L'viv: NAN Ukrayiny. - IRD NAN Ukrayiny. - 1999. - 78 s.
5. Sichyns'kyu V. Derev"yani dzvinytsi i tserkvy Halyts'koyi Ukrayiny XVI- XIX. - Zhovkva: Vydannya monastyrya vasyliyan – 1925, 132s.
6. Taras Ya. «Ukrayins'ka sakral'na derev"yana arkhitektura slovnyk-dovidnyk», L'viv, Natsional'na Akademiya nauk Ukrayiny, Instytut narodoznavstva, 2006. 521 s
7. Khramy L'vova. Fotoal'bom. Astron. – 175s.